

Regeringens proposition

1975/76:199

om ändring av värnpliktslagen (1941:967), m. m.;

utfärdad den 18 mars 1976.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för den åtgärd eller de ändamål som framgår av fördragandens hemställan.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

ERIC HOLMQVIST

Propositionens huvudsakliga innehåll

Genom propositionen läggs fram förslag till ändringar av värnpliktslagen (1941:967) och lagen (1966:413) om vapenfri tjänst. Ändringarna innebär väsentligen att bestämmelserna om utbildningstid i lagarna anpassas till regeringsformens regler om normgivningskompetensen. Vid utformningen av ändringsförslagen har beaktats den ändring av grundutbildningstiden för värnpliktig medicinalpersonal som beslutades vid riksmötet 1975/76 (prop. 1975:74, FöU 1975/76:13, rskr 1975/76:54). Ändringarna i värnpliktslagen innebär vidare att vissa modifieringar görs i det system för grundutbildning av värnpliktiga som på försök har tillämpats fr. o. m. utbildningsåret 1972/73. Förslaget bygger i detta avseende på förslag från överbefälhavaren och innebär bl. a. att uttagning för utbildning till militär befattning för kompanibefäl inom armén som hittills har varit frivillig skall kunna ske utan den värnpliktiges medgivande. Kompanibefälsutbildningen föreslås uppdelad på en 360 dagar lång plutonsbefälsutbildning och en 90 dagar lång utbildning vid kadettskolor. Det innebär att den plutonsbefälsutbildning på 405 dagar som nu bedrivs vid pansar-, signal- och ingenjörtrupperna upphör. Den totala tiden för utbildning till kompanibefäl blir oförändrad. Den nya kompanibefälsutbildningen skall enligt förslaget inledas utbildningsåret 1978/79.

Ändringarna i värnpliktslagen innefattar också förslag om en förlängning av repetitionsutbildningen för vissa värnpliktiga vid flottan.

Förslaget till lag om ändring av värnpliktslagen innehåller också de ändringar som föranleds av förslagen i prop. 1975/76:143 om värnpliktsverkets organisation.

Propositionen innehåller också det lagförslag som föranleds av förslaget i budgetpropositionen (prop. 1975/76:100, bil. 6 s. 54 och 309) om att kommun skall få fullt statsbidrag vid byggande av vissa civilförsvarsanläggningar. F. n. ersätts endast två tredjedelar av kostnaden med statsmedel.

1 Förslag till

Lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967)

Härigenom föreskrives att 6–10, 12 och 16 §§, 27 § 1 mom. samt 29 § värnpliktslagen (1941:967)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §²

Värnpliktig skall uttagas för utbildning

- a) vid försvarsgren eller vid truppslag eller vapenslag inom försvarsgren,
- b) i särskild tjänst eller till särskild tjänstgöring,
- c) till befattning eller grupp av befattningar samt
- d) vid förband eller utbildningsanstalt.

Befattning för menig, grupp-, plutons- eller kompanibefäl avser, om ej annat följer av bestämmelserna i denna paragraf eller av 27 § 1 mom., militär, civilmilitär eller civil personal.

Uttagning för utbildning till militär befattning för kompanibefäl får icke ske utan den värnpliktiges medgivande. För uttagning för annan befattning fordras medgivande av den värnpliktige endast om uttagningen ändras efter inskrivningen och den ändrade uttagningen medför att tiden för grundutbildningen förlänges. Ändrad uttagning från utbildning till militär befattning till utbildning för civilmilitär eller civil befattning eller från utbildning till civilmilitär eller civil befattning till militär befattning får dock ske utan den värnpliktiges medgivande.

Befattning för menig, grupp-, plutons- eller kompanibefäl avser, om ej annat följer av bestämmelserna i denna paragraf eller av 27 § 1 mom., militär, civilmilitär eller civil personal. *Värnpliktig som uttagits för grundutbildning till befattning för menig fördelas på någon av kategorierna G, F och E eller placeras i handräckningstjänst.*

Uttagning för utbildning till militär befattning för kompanibefäl *vid marinen eller flygvapnet* får icke ske utan den värnpliktiges medgivande. För uttagning för annan befattning fordras medgivande av den värnpliktige endast om uttagningen ändras efter inskrivningen och den ändrade uttagningen medför att tiden för grundutbildningen förlänges. Ändrad uttagning från utbildning till militär befattning till utbildning för civilmilitär eller civil befattning eller från utbildning till civilmilitär eller civil befattning till militär befattning får dock ske utan den värnpliktiges medgivande.

¹ Lagen omtryckt 1969:378.

² Senaste lydelse 1972:331.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

För ändrad uttagning efter avslutad grundutbildning fordras ej medgivande av den värnpliktige.

Värnpliktig skall såvitt möjligt uttagas för den utbildning för vilken han kan anses bäst lämpad. I den mån det kan ske skall hänsyn tagas till den värnpliktiges önskemål. Värnpliktig bör ej uttagas för utbildning till befattning, för vilken fordras längre grundutbildning än ett år om han visar att detta medför särskilt svåra olägenheter för honom eller för nära anhörig till honom som är beroende av hans arbete.

7 §³

Värnpliktig tillhör försvarsgren, militärområde och i förekommande fall förband enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller av myndighet som regeringen bestämmer.

Värnpliktig tillhör militärområde, flottan eller kustartilleriet enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller av myndighet som regeringen bestämmer.

8 §⁴

Centralt organ för inskrivning och personalredovisning inom försvarsmakten är värnpliktsverket.

Central förvaltningsmyndighet för inskrivning och personalredovisning inom försvarsmakten är värnpliktsverket.

9 §⁵

Riket indelas i inskrivningsområden enligt regeringens bestämmande.

Inom varje inskrivningsområde finnas inskrivningsnämnder, värnpliktskontor och inskrivningscentraler till det antal och med de verksamhetsområden som regeringen bestämmer.

För inskrivning av värnpliktiga finnas inskrivningsnämnder och värnpliktskontor till det antal och med de verksamhetsområden som regeringen bestämmer.

Chef för värnpliktskontor är tillika inskrivningschef.

10 §⁶

Inskrivningsnämnd består av ordförande och icke militära ledamöter till det antal regeringen bestämmer, dock minst en för varje till nämndens verksamhetsområde hörande landstingskommun eller kommun som ej tillhör landstingskommun.

³ Senaste lydelse 1975:555.

⁴ Senaste lydelse 1975:555.

⁵ Senaste lydelse 1975:555.

⁶ Senaste lydelse 1975:555.

Nuvarande lydelse

För ordförande och annan ledamot i inskrivningsnämnd skall finnas ersättare.

Ordförande i inskrivningsnämnd är inskrivningschefen. *Finnes mer än en nämnd inom inskrivningsområdet, utser värnpliktsverket en militär tjänsteman av lägst överstelöjtnants eller kommandörkapitens grad att vara ordförande i nämnd där inskrivningschefen ej ingår.* Ersättare för ordföranden är en militär tjänsteman av lägst överstelöjtnants eller kommandörkapitens grad som värnpliktsverket utser.

De icke militära ledamöterna och ersättare för dessa utses för tre år av vederbörande landsting eller kommunfullmäktige i kommun som ej tillhör landstingskommun.

Föreslagen lydelse

Ordförande i inskrivningsnämnd är inskrivningschefen. Ersättare för ordföranden är en militär tjänsteman av lägst överstelöjtnants eller kommandörkapitens grad som värnpliktsverket utser.

12 §

Det åligger inskrivningsnämnd att vid inskrivningsförrättning besluta om frikallelse av värnpliktiga enligt 3 § första stycket och om undantagande från tjänstgöringsskyldighet enligt 4 §,

besluta om inskrivning av värnpliktiga som ej blivit frikallade enligt 3 § första stycket,

besluta om uttagning av värnpliktiga för utbildning enligt 6 §,

besluta om värnpliktigas tillhörighet till försvarsgren, militärområde och i förekommande fall förband enligt 7 §.

16 §

Värnpliktig kallas till inskrivningsförrättning genom personlig order. Han skall inställa sig vid *den inskrivningscentral* till vilken han kallats. Han må dock inställa sig vid *annan inskrivningscentral*, om han i förväg anmält detta till chefen för *den inskrivningscentralen* och uppvisar inställelseorder eller, om denna har förkommit eller icke utfärdats, styrker sin identitet.

Värnpliktig kallas till inskrivningsförrättning genom personlig order. Han skall inställa sig vid *det värnpliktskontor* till vilket han kallats. Han må dock inställa sig vid *annat värnpliktskontor*, om han i förväg anmält detta till chefen för *det värnpliktskontoret* och uppvisar inställelseorder eller, om denna har förkommit eller icke utfärdats, styrker sin identitet.

Nuvarande lydelse

Värnpliktig, som icke är kyrkobokförd här i landet, äger utan hinder av bestämmelserna i första stycket inställa sig vid närmaste *in-skrivningscentral*.

Första och andra styckena äga motsvarande tillämpning i fråga om den som inskrives enligt 15 §.

Föreslagen lydelse

Värnpliktig, som icke är kyrkobokförd här i landet, äger utan hinder av bestämmelserna i första stycket inställa sig vid närmaste *värnpliktskontor*.

27 §⁷

1. De värnpliktigas utbildningstid

Värnpliktsutbildningen utgöres av grundutbildning och repetitionsutbildning. Repetitionsutbildningen kan utgöras av krigsförbandsövningar, särskilda övningar, fackövningar, särskilda fackövningar och mobiliseringsövningar.

A. Värnpliktig, som uttagits för utbildning till befattning *för menig eller gruppbefäl*, skall fullgöra grundutbildning som omfattar

a) vid *armén* och *kurstartilleriet* högst *trehundrafyrtiofem dagar*,

b) vid *flottan* och *flygvapnet* högst *trehundrasextiofyra dagar*.

Värnpliktig, som skall utbildas till särskilt kvalificerad befattning för *menig* eller *gruppbefäl*, kan åläggas grundutbildning under högst *fyrhundrafemtio dagar*.

A. Värnpliktig, som uttagits för utbildning till *militär* befattning *vid armén*, skall fullgöra grundutbildning som omfattar *för*

1. *menig kategori G eller F* minst 220 och högst 245 dagar,

2. *menig kategori E* minst 290 och högst 315 dagar eller, i särskilt kvalificerad befattning, minst 325 och högst 350 dagar,

3. *gruppbefäl* minst 290 och högst 315 dagar,

4. *plutonsbefäl* minst 325 och högst 360 dagar eller, i särskilt kvalificerad befattning, minst 425 och högst 450 dagar,

5. *kompanibefäl* samma tid som för *plutonsbefäl* samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning till *militär* befattning *vid flottan*, skall fullgöra grundutbildning som omfattar *för*

1. *menig kategori G* minst 285 och högst 310 dagar,

2. *menig kategori F* minst 325 och högst 350 dagar,

⁷ Senaste lydelse 1975:555.

Nuvarande lydelse

Värnpliktig, som uttagits för utbildning till befattning för plutonsbefäl eller till civilmilitär eller civil befattning för kompanibefäl, skall fullgöra grundutbildning under högst fyrahundrafemtio dagar. För värnpliktig, som uttagits för utbildning till militär befattning för kompanibefäl, omfattar grundutbildningen högst femhundrafyrtio dagar.

Tid för grundutbildning må icke understiga tvåhundra dagar.

Föreslagen lydelse

3. menig kategori E minst 415 och högst 440 dagar,

4. gruppbefäl minst 325 och högst 350 dagar,

5. plutonsbefäl minst 415 och högst 440 dagar eller, om den värnpliktige har avlagt sjökaptens- eller sjöingenjörsexamen, minst 325 och högst 350 dagar,

6. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning till militär befattning vid kustartilleriet, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. menig kategori G eller F minst 225 och högst 250 dagar,

2. gruppbefäl minst 290 och högst 315 dagar,

3. plutonsbefäl minst 380 och högst 405 dagar eller, i stabstjänstbefattning, minst 320 och högst 345 dagar,

4. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning till militär befattning vid flygvapnet, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. menig kategori G eller F minst 225 och högst 250 dagar,

2. menig kategori E minst 325 och högst 350 dagar,

3. gruppbefäl minst 325 och högst 350 dagar eller, i särskild befattning i underhålls- eller underrättelsetjänst, minst 260 och högst 300 dagar,

4. plutonsbefäl minst 335 och högst 360 dagar,

5. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning till civilmilitär befattning, skall

Nuvarande lydelse

Nuvarande lydelse

B. Värnpliktig skall fullgöra högst fem krigsförbandsövningar.

Värnpliktig i befattning för menig eller gruppbefäl skall, om annat ej följer av vad som sägs nedan, fullgöra krigsförbandsövningar under sammanlagt högst

a) vid armén och kustartilleriet etthundra fem dagar eller, i befattning för gruppbefäl eller kvalificerad befattning för menig, etthundra tjugofem dagar,

b) vid flottan nittio dagar eller, i befattning för gruppbefäl, etthundra tjugofem dagar,

c) vid flygvapnet nittio dagar eller, i kvalificerad befattning för gruppbefäl, etthundra tjugofem dagar.

Föreslagen lydelse

Föreslagen lydelse

fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. apotekare minst 200 och högst 225 dagar,
2. läkare minst 200 och högst 225 dagar,
3. läkarassistent minst 230 och högst 255 dagar,
4. personalvårdsassistent minst 320 och högst 345 dagar,
5. tekniker vid armén och kustartilleriet minst 320 och högst 345 dagar,
6. systemtekniker vid flygvapnet minst 340 och högst 365 dagar,
7. meteorolog minst 340 och högst 365 dagar.

Värnpliktig, som uttagits till handräckningstjänst, skall fullgöra grundutbildning som omfattar vid

1. armén minst 220 och högst 245 dagar,
2. flottan minst 285 och högst 310 dagar,
3. kustartilleriet minst 220 och högst 245 dagar,
4. flygvapnet minst 310 och högst 335 dagar.

Krigsförbandsövning skall vid armén och marinen omfatta för värnpliktig i befattning för

1. menig högst 21 eller, i befattning för menig på stamstridsfartyg vid flottan eller i särskilt kvalificerad befattning för menig, högst 25 dagar,
2. gruppbefäl högst 25 eller, i befattning för gruppbefäl på stamstridsfartyg vid flottan, högst 32 dagar,
3. plutons- eller kompanibefäl högst 32 dagar.

Nuvarande lydelse

Värnpliktig i befattning för menig eller gruppbefäl på stamstridsfartyg vid flottan eller i annan särskild befattning för menig eller gruppbefäl som regeringen bestämmer skall fullgöra krigsförbandsövningar under sammanlagt högst etthundratjugofem dagar eller, i befattning för gruppbefäl eller kvalificerad befattning för menig, högst etthundrasextio dagar.

Värnpliktig i befattning för plutons- eller kompanibefäl skall fullgöra krigsförbandsövningar under sammanlagt högst etthundrasextio dagar vid armén och marinen samt högst etthundratjugofem dagar vid flygvapnet.

För värnpliktig i befattning som kompanichef eller kompanikvartermästare eller i motsvarande befattning eller med uppgift som materielredogörare kan den sammanlagda tiden för krigsförbandsövningar överstridas med högst tio dagar.

Krigsförbandsövning får omfatta högst trettiofyra dagar.

Regeringen äger bestämma att tiden för en krigsförbandsövning får tagas i anspråk för en fackövning. Regeringen äger också bestämma att en krigsförbandsövning för värnpliktig i befattning på stamstridsfartyg vid flottan uppdelas i högst fyra delövningar.

Föreslagen lydelse

Krigsförbandsövning skall vid flygvapnet omfatta för värnpliktig i befattning för

1. menig högst 15 dagar.
2. gruppbefäl högst eller, i särskilt kvalificerad befattning för gruppbefäl, högst 22 dagar.
3. plutons- eller kompanibefäl högst 22 dagar.

För värnpliktig vid flottan i befattning för menig på sådant hjälpfartyg som det krävs speciella åtgärder för att rusta får krigsförbandsövningen utsträckas att omfatta högst 25 dagar. För värnpliktig vid flottan i befattning som menig radiosignalist eller, på stamstridsfartyg, i annan kvalificerad befattning, liksom för värnpliktig i befattning för menig på sådant stamstridsfartyg som det krävs speciella åtgärder för att rusta får krigsförbandsövningen utsträckas till att omfatta högst 32 dagar.

För värnpliktig i befattning som kompanichef eller kompanikvartermästare eller i motsvarande befattning eller med uppgift som materielredogörare kan tiden för krigsförbandsövningen utsträckas till att omfatta högst två dagar utöver den tid den värnpliktige eljest skall tjänstgöra.

Tiden för en krigsförbandsövning får tagas i anspråk för en fackövning. En krigsförbandsövning för värnpliktig i befattning på stamstridsfartyg vid flottan får uppdelas i högst fyra delövningar.

Nuvarande lydelse

C. Värnpliktig i befattning för plutons- eller kompanibefäl samt, enligt regeringens bestämmande, annan värnpliktig kan åläggas att fullgöra högst tre eller vid flygvapnet högst fem särskilda övningar.

Särskilda övningar skola fullgöras under sammanlagt högst trettio-tre dagar.

Särskild övning får omfatta högst elva dagar.

Värnpliktig, som vid förband skall fullgöra uppgift av särskild betydelse för genomförande av förbandets mobilisering eller som är krigsplacerad vid förband, vars mobilisering är avsedd att kunna genomföras på avsevärt kortare tid än som gäller för huvuddelen av försvarsmaktens förband, kan åläggas att fullgöra högst fem mobiliseringsövningar om sammanlagt högst åtta dagar.

Regeringen äger bestämma att tiden för särskild övning får tagas i anspråk för särskild fackövning.

D. Värnpliktig som uttagits för utbildning enligt 6 § kan efter egen ansökan antagas för bistånds- och katastrofutbildning. Den som antagits för sådan utbildning skall fullgöra grundutbildning under högst 450 dagar samt repetitionsutbildning under minst 90 och högst 160 dagar. Repetitionsutbildningen kan fördelas i omgångar över hela värnpliktstiden.

Beslut om befrielse från värnpliktstjänstgöring enligt 5 § första stycket och om anstånd med tjänstgöring enligt 27 § 1 mom. meddelas

Föreslagen lydelse

C. Värnpliktig i befattning för plutons- eller kompanibefäl samt värnpliktig i särskilt kvalificerad befattning för menig eller gruppbefäl kan åläggas att fullgöra högst tre eller vid flygvapnet högst fem särskilda övningar.

Särskild övning skall omfatta högst elva dagar vid armén och marinen samt högst fyra dagar vid flygvapnet.

Tiden för särskild övning får tagas i anspråk för särskild fackövning. Vid flygvapnet får särskild övning uppdelas i två delövningar, om den värnpliktige medger det.

D. Värnpliktig som uttagits för utbildning enligt 6 § kan efter egen ansökan antagas för bistånds- och katastrofutbildning. Den som antagits för sådan utbildning skall fullgöra grundutbildning under minst 335 och högst 360 dagar samt repetitionsutbildning under minst 90 och högst 160 dagar. Repetitionsutbildningen kan fördelas i omgångar över hela värnpliktstiden.

Ärende om befrielse från värnpliktstjänstgöring enligt 5 § första stycket och om anstånd med tjänstgöring enligt 27 § 1 mom. prövas

⁸ Senaste lydelse 1971:1162.

Nuvarande lydelse

av truppregistreringsmyndighet efter ansökan av den värnpliktige. Anser sig truppregistreringsmyndigheten icke kunna bifalla ansökningen, skall myndigheten med eget yttrande överlämna handlingarna till värnpliktsverket, som beslutar i ärendet.

Talan mot värnpliktsverkets beslut föres hos värnpliktsnämnden genom besvär som skola ha inkommit inom två veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

Lämnas ansökan om anstånd med att påbörja tjänstgöring utan bifall av värnpliktsverket, skall den värnpliktige inställa sig till tjänstgöring oaktat han för talan mot beslutet.

Mot värnpliktsnämndens beslut må talan icke föras.

Föreslagen lydelse

efter ansökan av den värnpliktige av chefen för värnpliktsverket eller, enligt hans bestämmande, av annan truppregistreringsmyndighet.

Talan mot beslut i ärende som avses i första stycket föres hos värnpliktsnämnden genom besvär som skola ha inkommit inom två veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

Lämnas ansökan om anstånd med att påbörja tjänstgöring utan bifall, skall den värnpliktige inställa sig till tjänstgöring oaktat han för talan mot beslutet.

Denna lag träder i kraft såvitt avser 6 § och 27 § 1 mom. den 1 juni 1976 samt i övrigt den 1 juli 1976. Värnpliktig som har påbörjat grundutbildning till apotekare, läkare, läkarassistent och veterinär före den 1 juni 1976 skall fullgöra sådan utbildning enligt 27 § 1 mom. A i den äldre lydelsen. Grundutbildningen skall dock anses vara fullgjord när den värnpliktige har genomgått fackkurs och tjänstgjort minst 225 dagar eller, i fråga om utbildning till läkarassistent eller veterinär, minst 255 dagar. För grundutbildning till militär befattning för plutonsbefäl gäller de äldre bestämmelserna till utgången av maj 1978.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst

Härigenom föreskrives att 5 § lagen (1966:413) om vapenfri tjänst skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Vapenfri tjänstepliktig är skyldig att för sin utbildning tjänstgöra minst *fyrahundra* och högst *fyrahundrafemtio* dagar. Tjänstgöringen kan fördelas i omgångar över hela värnplikts-tiden.

Vapenfri tjänstepliktig är skyldig att för sin utbildning tjänstgöra minst *trehundra nittiofem* och högst *fyrahundra tjugio* dagar. Tjänstgöringen kan fördelas i omgångar över hela värnplikts-tiden.

Inkallas värnpliktiga med stöd av 27 § 2 mom. eller 28 § värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967), får även vapenfri tjänstepliktig kallas till tjänstgöring. Tjänstgöringstiden får icke överstiga etthundraåttio dagar, om tjänstgöringen föranleds av inkallelse av värnpliktiga med stöd av 27 § 2 mom. värnpliktslagen.

Om tillgodoräkning av fullgjord värnpliktstjänstgöring vid beräkning av tiden för tjänstgöring enligt denna lag och av fullgjord vapenfri tjänst vid beräkning av tiden för värnpliktstjänstgöring meddelar regeringen bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1976. Vapenfri tjänstepliktig, som har uttagits till tjänst för läkare eller tandläkare inom det allmänt civila medicinalväsendet och börjat tjänstgöra före den 1 juni 1976, skall fullgöra tjänstgöringen enligt 5 § i den äldre lydelsen.

¹ Senaste lydelse 1975:556.

3 Förslag till

Lag med provisoriska bestämmelser om statsbidrag till kommuner för vissa civilförsvarskostnader

Härigenom föreskrives följande.

Utän hinder av vad som i 42 § civilförsvarslagen (1960:74) sägs om att statsbidrag till kommun för kostnader som kommunen har fått vidkännas för vissa civilförsvarsanordningar utgår med två tredjedelar av kostnadsbeloppet äger kommun till och med utgången av juni 1979 erhålla bidrag av statsmedel för hela kostnaden för att uppföra ledningscentraler, observationsplatser, skyddsrum för framskjutna enheter och branddammar för civilförsvaret, i den mån kostnaden kan anses skälilig.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling och tillämpas även på ansökningar om statsbidrag som har ingivits för prövning men icke har slutligt avgjorts före lagens ikraftträdande.

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-03-18

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Feldt, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson

Föredragande: statsrådet Holmqvist

Proposition om ändring i värnpliktslagen (1941:967), m. m.

1 Lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967) m. m.

1.1 Inledning

Nu gällande system för utbildning av värnpliktiga går tillbaka på beslut av 1966 års riksdag (prop. 1966:106, 2 LU 1966:48, rskr 1966:271). Utbildningen av värnpliktiga i specialtjänst bygger på beslut av 1971 års riksdag (prop. 1971:88, FöU 1971:14, rskr 1971:144). I fråga om grundutbildningen av värnpliktig medicinalpersonal har beslutats om vissa ändringar vid riksmötet 1975/76 (prop. 1975:74, FöU 1975/76:13, rskr 1975/76:54).

Fr. o. m. utbildningsåret 1972/73 har bedrivits försök med förkortad grundutbildning (se prop. 1972:75 s. 125 f) och förkortad repetitionsutbildning.

Överbefälhavaren (ÖB) har med skrivelse den 15 oktober 1975 lämnat regeringen förslag om dels den militära grundutbildningens längd, dels reservofficersutbildningen, dels repetitionsutbildningen. Till skrivelsen har fogats skrivelser från chefen för armén (CA), chefen för marinen (CM) och chefen för flygvapnet (CFV). De framförda förslagen utgår från bl. a. erfarenheterna av försöken.

CM har med skrivelse den 9 oktober 1975 inkommit till regeringen med förslag om repetitionsutbildningen inom marinen.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 april 1972 tillkallades den 5 maj samma år sakkunniga för att mot bakgrund av 1972 års försvarsbeslut överväga förändringar av värnpliktsutbildningen. De sakkunniga som har antagit benämningen 1972 års värnpliktsutredning (VU 72) avlämnade i november 1975 betänkandet (Ds Fö 1975:6) Överväganden rörande

grundutbildningstid till vissa befattningar för värnpliktiga inom försvarsmakten m. m. I betänkandet har VU 72 även lämnat sina synpunkter på de förslag som innefattas i ÖB:s skrivelse den 15 oktober 1975.

Efter remiss har yttranden avgetts av värnpliktsverket över ÖB:s och CM:s skrivelser samt av VU 72 över CM:s skrivelse. Över den sistnämnda skrivelsen har också ÖB yttrat sig. Plutonofficersförbundet och Reservofficerarnas centralorganisation har till regeringen inkommit med skrivelser som innefattar yttranden över vissa delar av ÖB:s förslag.

I anslutning till frågan om förändringarna i utbildningssystemet behandlas också frågan om en anpassning av bestämmelserna om utbildningstid i värnpliktslagen (1941:967, omtryckt 1969:378, ändrad senast 1975:555) och lagen (1966:413) om vapenfri tjänst (ändrad senast 1975:674) till regeringsformens (RF:s) regler om normgivningskompetensen. Vidare lämnas förslag till de ändringar i värnpliktslagen som föranledes av en föreslagen omorganisation av värnpliktsverket (prop. 1975/76:143).

1.2 Nuvarande bestämmelser om utbildningstid

De grundläggande föreskrifterna om de värnpliktigas utbildning finns i 27 § 1 mom. värnpliktslagen.

Enligt lagrummet utgörs värnpliktsutbildningen av grundutbildning och repetitionsutbildning. Repetitionsutbildningen delas upp i krigsförbandsövningar, särskilda övningar, fackövningar, särskilda fackövningar och mobiliseringsövningar.

I 27 § 1 mom. A ges föreskrifter om *grundutbildning*. Värnpliktig som har uttagits för utbildning till befattning för menig eller gruppbefäl skall fullgöra grundutbildning som omfattar högst 345 dagar vid armén och kustartilleriet samt högst 364 dagar vid flottan och flygvapnet. Värnpliktig som skall utbildas till särskilt kvalificerad befattning för menig eller gruppbefäl kan dock åläggas grundutbildning under högst 450 dagar. För värnpliktig som har uttagits för utbildning till befattning för plutonsbefäl eller civilmilitär eller civil befattning för kompanibefäl omfattar grundutbildningen högst 450 dagar. Värnpliktig som har uttagits för utbildning till militär befattning för kompanibefäl skall fullgöra grundutbildning under högst 540 dagar. Uttagning till militär befattning för kompanibefäl får inte ske utan den värnpliktiges medgivande. Grundutbildningen får inte i något fall understiga 200 dagar.

Utbildningen till gruppbefäl syftar till att ge den värnpliktige sådana färdigheter att han kan krigsplaceras i typbefattningen gruppchef. Mot plutonsbefälsutbildningen svarar typbefattningen ställföreträdande plutonchef eller tropchef och mot kompanibefälsutbildningen typbefattningen plutonchef.

För den som har genomgått kompanibefälsutbildning ges möjlighet att bygga på utbildningen med reservofficersutbildning som ger kompetens att

vara kompanichef (motsvarande) i krig.

I 27 § 1 mom. B ges föreskrifter om *krigsförbandsövningar*. Värnpliktig skall fullgöra högst fem krigsförbandsövningar. Varje krigsförbandsövning får omfatta högst 34 dagar. Regeringen kan bestämma att tiden för en krigsförbandsövning skall användas för en fackövning och att en krigsförbandsövning för värnpliktig i befattning på stamstridsfartyg vid flottan skall delas upp i delövningar, dock högst fyra. Lagrummet innehåller vidare bestämmelser om det högsta antal dagar som sammanlagt får tas i anspråk för krigsförbandsövningar. Huvudregeln är att krigsförbandsövningar vid armén och marinen får omfatta högst 105 eller, vid flottan, högst 90 dagar för meniga, högst 125 dagar för gruppbefäl och högst 160 dagar för plutons- och kompanibefäl samt vid flygvapnet högst 90 dagar för meniga och gruppbefäl och högst 125 dagar för plutons- och kompanibefäl. Från huvudregeln görs dock en del undantag. Sålunda gäller för meniga i kvalificerade befattningar vid armén och kustartilleriet samma tider som för gruppbefäl, dvs. 125 dagar. Vidare skall värnpliktig i befattning för menig eller gruppbefäl på stamstridsfartyg vid flottan eller i annan särskild befattning för menig eller gruppbefäl som regeringen bestämmer fullgöra krigsförbandsövningar under sammanlagt högst 125 dagar eller, i befattning för gruppbefäl eller kvalificerad befattning för menig, högst 160 dagar. Värnpliktig vid flygvapnet i kvalificerad befattning för gruppbefäl får åläggas fullgöra krigsförbandsövningar under sammanlagt högst 125 dagar. För värnpliktig i befattning som kompanichef eller kompanikvartermästare eller motsvarande befattning eller med uppgift som materielredogörare kan den sammanlagda tiden för krigsförbandsövningarna överskridas med högst tio dagar.

Bestämmelser om *särskilda övningar* och *mobiliseringsövningar* finns i 27 § 1 mom. C. Värnpliktig i befattning för plutons- eller kompanibefäl och, enligt regeringens bestämmande, annan värnpliktig kan åläggas att fullgöra högst tre eller, vid flygvapnet, högst fem särskilda övningar. Särskilda övningar skall fullgöras under sammanlagt högst 33 dagar och varje övning får omfatta högst elva dagar. Regeringen får bestämma att tiden för särskild övning får tas i anspråk för särskild fackövning.

Mobiliseringsövningar får åläggas värnpliktig som vid förband skall fullgöra uppgift av särskild betydelse för genomförande av förbandets mobilisering eller som är krigsplacerad vid förband vars mobilisering är avsedd att kunna genomföras på avsevärt kortare tid än som gäller för huvuddelen av försvarsmaktens förband. Antalet mobiliseringsövningar får uppgå till högst fem och sammanlagt omfatta högst åtta dagar.

Värnpliktig som antas för *bistånds- och katastrofutbildning* skall enligt 27 § 1 mom. D fullgöra grundutbildning under högst 450 dagar och repetitionsutbildning under minst 90 och högst 160 dagar.

För sådan värnpliktig som har erhållit tillstånd till *vapenfri tjänst*, vapenfri tjänstepliktig, finns de grundläggande bestämmelserna om utbildningstiden i lagen om vapenfri tjänst. Enligt 5 § är vapenfri tjänstepliktig skyldig att

för sin utbildning tjänstgöra minst 400 och högst 450 dagar. Tjänstgöringen kan fördelas i omgångar över hela värnpliktstiden.

För de värnpliktiga regleras det närmare innehållet i utbildningen av de av Kungl. Maj:t den 29 juni 1973 (ändrade senast 1974-09-13) meddelade provisoriska bestämmelserna om värnpliktsutbildningen och av Kungl. Maj:ts beslut den 25 januari och den 20 december 1974 om försök med differentierad repetitionsutbildning vid flygvapnet.

Enligt de provisoriska bestämmelserna skall värnpliktiga som har uttagits för grundutbildning till befattningar för meniga fördelas på någon av kategorierna G, F och E eller placeras i handräckningstjänst. Bestämmelserna innehåller föreskrifter om tjänstgöringstidens längd för varje sådan kategori liksom för värnpliktig som har placerats i handräckningstjänst eller uttagits för utbildning till befattning för grupp-, plutons- eller kompanibefäl. Om det föreligger särskilda skäl får försvarsgrenschefer avkorta den föreskrivna tjänstgöringstiden med högst sju dagar.

Enligt bestämmelserna gäller för de försök som har pågått fr. o. m. utbildningsåret 1972/73 följande tjänstgöringstider.

Vid *armén* skall värnpliktig som har uttagits för utbildning till militär befattning fullgöra *grundutbildning* som i normalfallet omfattar för

1. menig kategori G eller F 227 dagar,
2. menig kategori E eller gruppbefäl 297 dagar,
3. plutonsbefäl 360 dagar,
4. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

I fråga om vissa befattningar inom kategori E gäller andra utbildningstider. Signalspanare skall således tjänstgöra 345 dagar och väderbiträden vid *arméns* helikopterskola 304 dagar.

Också i fråga om gruppbefäl görs vissa undantag från huvudregeln. För transportledningsgruppbefäl skall *grundutbildningen* omfatta 300 dagar och för vädergruppbefäl vid helikopterskolan 304 dagar.

Av värnpliktiga som har uttagits för utbildning till plutonsbefäl omfattar *grundutbildningen* för transportledningstroppchefer och värnpliktiga i stabstjänst 332 dagar samt för telegrafister, trafikbearbetare, fonister och tolkar 450 dagar. Vidare finns inom denna kategori värnpliktiga som fullgör *grundutbildning* i 405 dagar. Det är värnpliktiga vid vissa utbildningslinjer inom pansar-, ingenjör- och signaltrupperna.

Värnpliktig som har uttagits för utbildning till militär befattning vid *flottan* skall fullgöra *grundutbildning* som omfattar för

1. menig kategori G 306 dagar,
2. menig kategori F och gruppbefäl 350 dagar,
3. menig kategori E 436 dagar,
4. plutonsbefäl 436 eller, om den värnpliktige har avlagt sjökaptens- eller sjöingenjörsexamen, 350 dagar,
5. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Därjämte får CM minska grundutbildningstiden med högst 14 dagar utöver den avkortning på sju dagar som försvarsgrenschefer enligt vad som förut har sagts har rätt att göra.

Vid *kustartilleriet* skall värnpliktig som har uttagits för utbildning till militär befattning fullgöra *grundutbildning* som omfattar för

1. menig kategori G och F 234 dagar,
2. gruppbefäl 304 dagar,
3. plutonsbefäl i stabstjänst 330 dagar och i annan tjänst 405 dagar,
4. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig som har uttagits för utbildning till militär befattning vid *flygvapnet* skall fullgöra *grundutbildning* som omfattar för

1. menig kategori G och F 235 dagar,
2. menig kategori E 332 eller, i fråga om befattningen vaktsoldat, brand-
soldat, telefonist, fjärrskriftsexpeditör eller väderbiträde, 346 dagar,
3. gruppbefäl 332 dagar,
4. plutonsbefäl 360 dagar,
5. kompanibefäl samma tid som plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Inom kategorin gruppbefäl finns befattningar för vilka gäller andra utbildningstider än som nyss angavs. Sålunda tjänstgör kommissarier, vissa kockar och sjukvårdsgruppbefäl 269 dagar, underrättelsebiträden 297 dagar samt vaktgruppchefer, chefstelefonister, vädergruppbefäl och fjärrskriftsgruppchefer 346 dagar.

Värnpliktig, som har uttagits för utbildning till *civilmilitär befattning*, skall fullgöra *grundutbildning* som omfattar för

1. apotekare 255 dagar,
2. läkare 250 dagar,
3. läkarassistent 315 dagar,
4. veterinär 345 dagar,
5. personalvårdsassistent 345 dagar,
6. radar-, instrument-, pjäs-, maskin- och robottekniker 345 dagar vid armén
och 330 dagar vid kustartilleriet,
7. systemtekniker och meteorolog vid flygvapnet 364 dagar.

Som jag förut angav har vissa ändringar i fråga om grundutbildningen av medicinalpersonal beslutats vid riksmötet 1975/76. Ändringarna innebär bl. a. att grundutbildningstiden fr. o. m. utbildningsåret 1975/76 minskas för läkare till 225 dagar, för läkarassistenter till 255 dagar och för apotekare till 225 dagar samt att grundutbildning av värnpliktiga veterinärer upphör.

Värnpliktig som har uttagits för *handräckningstjänst* skall fullgöra *grundutbildning* som omfattar 230 dagar vid armén, 306 dagar vid flottan, 235 dagar vid kustartilleriet och 332 dagar vid flygvapnet.

Krigsförbandsövning skall vid *armén* och *kustartilleriet* ha en längd av 18 dagar för meniga, 25 dagar för gruppbefäl och 32 dagar för plutons- och kompanibefäl. Vederbörande försvarsgrenschefer kan för att tillgodose särskilda behov av befattningsutbildning bestämma att krigsförbandsövningen

för meniga skall utsträckas till högst 25 dagar. För att kunna genomföra tidskrävande förflyttningar av övande förband får försvarsgrenschefer vidare utsträcka krigsförbandsövningen till högst 21 dagar för meniga. Enligt en vid armén anordnad försöksverksamhet får enligt CA:s bestämmande krigsförbandsövning med lokalförsvarsförband och, om det föreligger särskilda skäl, annat förband eller del av sådant förband minskas till lägst fem dagar för meniga och lägst tio dagar för grupp-, plutons- och kompanibefäl.

Vid *flottan* skall *krigsförbandsövning* för värnpliktiga som är krigsplacerade på stamstridsfartyg ha en längd av 25 dagar för meniga och 32 dagar för grupp-, plutons- och kompanibefäl. I annat fall omfattar krigsförbandsövningen 18 dagar för meniga, 25 dagar för gruppbefäl och 32 dagar för plutons- och kompanibefäl. CM har möjlighet att utsträcka krigsförbandsövningen till högst 32 dagar för meniga som är krigsplacerade på stamstridsfartyg, om det är nödvändigt för att tillgodose särskilda behov av befattningsutbildning. Vidare finns ett bemyndigande för CM att förkorta krigsförbandsövningen, om det fartyg på vilket den värnpliktige är krigsplacerad inte är tillgängligt för övningen under 18 dagar.

Vid *flygvapnet* skall *krigsförbandsövning* omfatta 15 dagar för meniga och gruppbefäl och 22 dagar för plutons- och kompanibefäl. För värnpliktig som är krigsplacerad vid annat förband än stridslednings- och luftbevakningsförband får krigsförbandsövningen utsträckas till 22 dagar, om den värnpliktige är placerad i särskilt kvalificerad befattning för gruppbefäl. Vidare finns en specialregel för värnpliktiga som är krigsplacerade vid luftbevakningskompani. För sådana skall krigsförbandsövningen, utom då omskolning sker till optisk luftbevakning, ha en längd av åtta dagar, såvitt gäller meniga och gruppbefäl, och 15 dagar, såvitt gäller plutons- och kompanibefäl. Vid förband som CFV bestämmer får på försök krigsförbandsövningen minskas till lägst åtta dagar.

Enligt en särskild föreskrift får vederbörande försvarsgrenschefer avkorta den i det föregående angivna tiden för en krigsförbandsövning med högst två dagar, om det föreligger särskilda skäl.

För värnpliktiga i *handräckningstjänst* skall varje *krigsförbandsövning* omfatta vid armén och marinen 18 dagar och vid flygvapnet 15 dagar.

Särskild övning skall vid *armén* fullgöras av värnpliktig i befattning för plutons- eller kompanibefäl vid fältförband och värnpliktig i befattning för menig eller gruppbefäl vid fördelnings-, brigad- och artilleriregimentsstaber med stabs- och sambandsförband, vid stridsvagnsförband och motsvarande pansarförband, vid bandkanon- och luftvärnsrobotförband samt vid de särskilda sambandsförband som CA bestämmer. Övningen skall ha en längd av elva dagar.

Vid *flottan* skall *särskild övning* omfatta elva dagar och fullgöras av värnpliktig i befattning för kompanibefäl och enligt regeringens bestämmande av värnpliktig i befattning för plutonsbefäl.

Särskild övning skall vid *kustartilleriet* fullgöras av värnpliktig i befattning för plutons- eller kompanibefäl och värnpliktig i befattning för menig eller gruppbefäl vid kustartilleriförsvars-, brigad- och gruppstaber med stabs- och sambandsförband. Övningen skall ha en längd av elva dagar.

Vid *flygvapnet* skall *särskild övning* om fyra dagar fullgöras av värnpliktig i befattning för plutons- eller kompanibefäl, värnpliktig i särskilt kvalificerad befattning för gruppbefäl och annan värnpliktig vid luftvärnsrobotförband eller stationskompani enligt regeringens bestämmande. Övningen får delas upp i två delövningar, om den värnpliktige medger det. Enligt de förut nämnda besluten den 25 januari och den 20 december 1974 skall särskild övning om åtta dagar fullgöras av värnpliktiga vid basbataljoner med tilläggförband i befattning för grupp-, plutons- och kompanibefäl och i vissa befattningar för meniga. Vidare skall enligt samma beslut värnpliktig i befattning för gruppbefäl eller menig vid vissa förband inom stridslednings- och luftbevakningssystemet fullgöra särskild övning om fyra dagar.

I likhet med vad som gäller i fråga om krigsförbandsövning får vederbörande försvarsgrenschef avkorta den särskilda övningen med högst två dagar om det föreligger särskilda skäl.

I fråga om värnpliktiga som genomgår *bistånds- och katastrofutbildning* finns de närmare bestämmelserna om utbildningstiden i kungörelsen (1971:355) om bistånds- och katastrofutbildning (ändrad senast 1973:511). I 6 § anges att bistånds- och katastrofutbildning omfattar dels grundutbildning som består av allmän biståndsutbildning under 250 dagar och katastrofutbildning under 110 dagar, dels repetitionsutbildning under minst 90 och högst 160 dagar.

För *vapenfri tjänstepliktig* sker den närmare regleringen av tjänstgöringstiden genom kungörelsen (1966:414) med vissa bestämmelser om vapenfria tjänstepliktiga (ändrad senast 1975:560). Enligt 12 § är tjänstgöringstiden för vapenfri tjänstepliktig 420 dagar. Tjänstepliktig som har uttagits till tjänst för läkare eller tandläkare inom det allmänt civila medicinalväsendet tjänstgör dock 440 dagar.

1.3 Förslagen

1.3.1 Överbefälhavaren

ÖB framhåller inledningsvis att försöken med förkortad *grundutbildning* har genomförts i begränsad omfattning under utbildningsåret 1972/73 och i full omfattning under utbildningsåren 1973/74 och 1974/75. ÖB pekar på att nuvarande erfarenheter inte är fullständiga. Huvuddelen av de värnpliktiga som har genomgått den förkortade grundutbildningen har ännu inte genomfört sin första krigsförbandsövning. Trots att försöken därigenom har varit ofullständiga anser ÖB att nuvarande erfarenheter utgör tillräcklig grund för att göra vissa ändringar av de nu gällande grundutbildningstiderna.

ÖB finner att försöken har visat att de prövade utbildningstiderna inte

kan förkortas ytterligare om nuvarande reducerade utbildningsmål – krigsanvändbarhet i huvudtjänst för befattning och i huvuduppgift för förband omedelbart efter mobilisering – skall kunna nås. Enligt ÖB har den reducering av grundutbildningstiderna som har tillämpats i försöken i vissa fall blivit alltför stor. Prövade utbildningstider har medfört brister som är oförenliga även med de lägsta krav som kan åsättas utbildningen av enskilda och förband. För flygvapnets del konstaterar ÖB att strävan att tillgodose ställda krav på flygtids- och stridsledningsproduktion har medfört att den allmänmilitära utbildningen har beskurits kraftigt.

ÖB anser att de totala konsekvenserna för krigsorganisationen nödvändiggör en begränsad återtagning av de i samband med försöken reducerade utbildningstiderna. Enligt ÖB visar försöksresultaten att prövade utbildningstider behöver utökas med två till tre veckor beroende på kategori-tillhörighet. ÖB anser dock att det ekonomiska läget, befälsläget och utbildningsbetingelserna medför vissa svårigheter att nu förlänga utbildningen i full omfattning. Därför bör som ett första steg nu väljas en begränsad ökning.

ÖB föreslår att prövade utbildningstider vid armén förlängs med en vecka för gruppbefälsuttagna värnpliktiga och för värnpliktiga i kategorierna E, F och G. Vid flygvapnet föreslår ÖB en ökning med två veckor för vissa kategorier gruppbefälsuttagna och E-uttagna värnpliktiga.

ÖB för vidare på grundval av förslag från CA fram förslag avseende plutons- och kompanibefälsutbildningen inom armén. ÖB framhåller att rekryteringen av värnpliktigt befäl med plutonchefskompetens, dvs. kompanibefäl, snabbt har försämrats vid arméns förband och att arméns krigsorganisation i dagsläget uppvisar en brist om ca 20 % på plutonchefer som har utbildats för befattningen.

För att fylla den bristen föreslår ÖB att en obligatorisk utbildning på 15 månader anordnas inom armén för dem som skall krigsplaceras som plutonchefer och ställföreträdande plutonchefer (motsvarande). Denna kategori skall enligt förslaget hänföras till kategorin kompanibefälsvärnpliktiga. En utbildning på tolv månader föreslås för dem som är avsedda för övriga befattningar för plutonsbefäl enligt det nu gällande systemet. Denna kategori skall också i fortsättningen benämnas plutonsbefälsvärnpliktiga. Utbildningen för båda kategorierna föreslås genomförd i huvudsak som hittills under de första tolv månaderna. Under de resterande tre månaderna föreslås utbildningen för kompanibefälskategorin bli anordnad i milo- eller förbandsvisa skolor så långt detta är praktiskt möjligt. För vissa utbildningslinjer med få värnpliktiga anses utbildningen dock behöva centraliseras trupperingsvis. Under de sista tre månaderna skall utbildningen inriktas på plutonchefskapet. Vidare föreslås att det även för den plutonsbefälsuttagne värnpliktige bör finnas möjlighet att byta kategori och därmed förvärva plutonchefskompetens för att därefter kunna genomgå reservofficersutbildning. Dagens system med frivillig övergång till kadettskola bör alltså behållas. Av de totalt

omkring 3 700 värnpliktiga som hittills har uttagits till plutonsbefälsutbildning bedöms preliminärt omkring 2 000 böra erhålla uttagning till befattning för kompanibefäl. CA avser att senare återkomma med preciserade förslag om vilka befattningar som skall hänföras till resp. kategori. Enligt ÖB:s förslag bör lika stor utbildningspremie utbetalas efter fullgjord obligatorisk kompanibefälsutbildning som efter motsvarande frivilligt genomförd utbildning.

I fråga om *reservofficersutbildningen* framhålls att den även i framtiden måste genomföras efter frivilligt åtagande. ÖB ansluter sig till CA:s förslag att en alternativ utbildningsgång vid sidan av nuvarande reservofficersutbildning bör införas vid armén fr. o. m. utbildningsåret 1977/78. Den alternativa utbildningsgången innebär enligt förslaget att hela reservofficersutbildningen genomförs i en följd omedelbart efter kadettskolan. Enligt undersökningar som CA har låtit genomföra skulle en sådan alternativ utbildningsgång kunna förbättra rekryteringen med mer än 50 %. Vidare föreslås att omedelbara åtgärder vidtas för att höja utbildningspremierna för blivande reservofficerare och att tjänstgöringen ges ökat meritvärde.

Enligt ÖB kommer erfarenheterna av pågående försök med modifierad *repetitionsutbildning* att redovisas senare. Nuvarande metod att ange repetitionsutbildningstiderna föreslår ÖB bli omprövad i samband med de ändringar av värnpliktslagen som förslagen i det föregående föranleder. I stället för att som nu ange både antalet övningstillfällen och den längsta sammanlagda tiden föreslår ÖB att endast det totala daguttaget skrivs in i värnpliktslagen. ÖB framhåller att behov föreligger att kunna variera repetitionsövningarnas längd och att därvid även kunna göra övningarna längre än värnpliktslagen nu medger. Om det är nödvändigt att även ange antalet krigsförbandsövningar och särskilda övningar bör detta antal utökas till åtminstone åtta resp. fem. ÖB föreslår att i så fall ett högsta antal dagar, t. ex. 35 per övningstillfälle, anges.

CA är beredd att införa den alternativa utbildningsgången för reservofficerare utbildningsåret 1977/78. Förslagen avseende repetitionsutbildningen föreslås bli genomförda snarast. Övriga ändringar skall enligt ÖB:s förslag vara helt genomförda senast utbildningsåret 1978/79.

De förändringar som ÖB har föreslagit beräknas medföra merkostnader med ca 21,5 milj. kr., varav 19,5 milj. kr. avser föreslagna förändringar inom armén och ca 2 milj. kr. föreslagna förändringar inom flygvapnet. ÖB bedömer att merkostnaderna kan bestridas genom omfördelningar inom utbildningsområdet eller från andra områden inom resp. huvudprogram.

1.3.2 *Chefen för marinen*

Enligt CM kan av kostnadsskäl vissa förband inte genomföra krigsförbandsövning vart fjärde år. Det är därför önskvärt att öva dessa förband i begränsad omfattning mellan krigsförbandsövningarna. Av det skälet fö-

reslår CM att gällande bestämmelser ändras så att försvarsgrenschefer ges rätt att byta ut en krigsförbandsövning mot en särskild övning. CM föreslår vidare att försvarsgrenschefer skall få möjlighet att avkorta en krigsförbandsövning med mer än de två dagar som nuvarande bestämmelser medger.

Enligt de nu gällande föreskrifterna får värnpliktig i befattning för menig eller gruppbefäl inte kallas in till särskild övning. Enligt CM finns det emellertid behov av att genomföra särskilda övningar med meniga och gruppbefäl som är placerade i stabs-, sambands- och navigeringstjänst vid lednings-, bas- och underhållsförband. Han föreslår därför att möjlighet till detta öppnas.

Nuvarande bestämmelser innebär vidare att CM årligen måste anhålla hos regeringen att få kalla in värnpliktiga inom flottan i plutonsbefälsbefattningar till särskild övning. CM framhåller att skälen för denna föreskrift inte längre finns och föreslår därför att begränsningen tas bort.

CM vill också ha möjlighet att kalla in alla värnpliktiga till krigsförbandsövning under 32 dagar på vissa stamstridsfartyg och under 25 dagar på vissa hjälpfartyg. I dag medger bestämmelserna i regel inte längre tider än 25 resp. 18 dagar. Som skäl för förslaget i denna del anger CM att rustningen av fartygen ibland är speciellt tidsödande på grund av ombyggnadsarbeten och att rustningen därför fordrar att hela besättningen rycker in samtidigt.

Enligt de nu gällande bestämmelserna får enligt CM:s bestämmande krigsförbandsövning för värnpliktiga som är krigsplacerade på stamstridsfartyg utsträckas till 32 dagar, om det behövs för att tillgodose särskilda behov av befattningsutbildning. Sådan utsträckt övning får dock äga rum för högst en tredjedel av meniga som är krigsplacerade i kvalificerade befattningar ombord. CM föreslår att begränsningen till en tredjedel tas bort. CM anser vidare att värnpliktiga i befattningar som radiosignalist ges 32 dagars krigsförbandsövning oavsett tjänstgöringsplats.

1.3.3 1972 års värnpliktsutredning

VU 72 har låtit försvarsgrensstaberna översiktligt undersöka möjligheterna att utöver den utbildningsförkortning som f. n. tillämpas ytterligare förkorta utbildningen för värnpliktiga uttagna till vissa befattningar. Utredningen finner att det bör vara möjligt att genomföra grundutbildningen på kortare tid än f. n. med vissa värnpliktiga inom flottan och flygvapnet. För värnpliktiga avsedda för sjömätning är en förkortning av grundutbildningen på två månader, motsvarande drygt 10 000 tjänstgöringsdagar, möjlig. För värnpliktiga avsedda för isbryartjänst bör en viss avkortning av grundutbildningen, motsvarande ca 6 500 tjänstgöringsdagar, kunna göras genom att använda färre värnpliktiga under sommarhalvåret för fartygsmaterielens underhåll och vård än vad som behövs för fulltalig isbrytarbemanning. För ett begränsat antal värnpliktiga i befattningar för kockar och sjukvårdare

inom flygvapnet skulle utbildningstiden kunna avkortas utan alltför påtagliga olägenheter. För dessa kategorier skulle sammanlagt högst 5 000 tjänstgöringsdagar kunna sparas in.

1.4 Remissyttrandena

Som förut har nämnts innehåller det av VU 72 avlämnade betänkandet också yttrande över förslagen i ÖB:s skrivelse.

VU 72 framhåller att avgörande förändringar av grund- och repetitionsutbildningen inte bör ske förrän tillräckliga erfarenheter har vunnits om hur värnpliktiga som har genomgått en förkortad grundutbildning förmår fylla sina uppgifter i krigsorganisationen. De överväganden och förslag som kan bli resultatet av 1974 års försvarsutrednings verksamhet kan också bli av betydelse då det gäller avvägningen mellan grundutbildning och repetitionsutbildning.

Beträffande framförda förslag om *grundutbildningstidens längd* finner VU 72 det angeläget att sedan ytterligare erfarenheter har vunnits av pågående försöksverksamhet i mån av möjlighet förbättra betingelserna för grundutbildningen av de värnpliktiga. Utredningen anser att ÖB:s förslag i och för sig synes vara ägnade att åstadkomma sådana förbättringar. Enligt utredningens uppfattning torde emellertid vissa åtgärder av nu avsett slag böra sättas in först efter det att en sammanlagd avvägning av totalt tillgängliga resurser och totalt anmälda förbättringskrav har ägt rum. Utredningen anser åtgärder inom flygvapnet vara erforderliga för att säkerställa den allmänmilitära utbildningen.

Värnpliktsverket delar ÖB:s uppfattning om behovet av en utökad grundutbildning.

ÖB:s förslag om *utbildningen av plutons- och kompanibefäl* tillstyrks av *värnpliktsverket* medan VU 72 för fram ett eget förslag. VU 72 föreslår i likhet med vad som gällde innan försöksverksamheten påbörjades år 1972 en 15 månader lång obligatorisk plutonsbefälsutbildning. Denna utbildning bör kunna byggas på med en frivillig kompanibefälsutbildning under tre månader i direkt anslutning till plutonsbefälsutbildningen. Nuvarande obligatoriska plutonsbefälsutbildning på tolv månader föreslås vara kvar parallellt. VU 72 menar att möjlighet bör finnas att frivilligt gå över från den kortare till den längre utbildningen.

Plutonsofficersförbundet hemställer att något beslut avseende den av ÖB föreslagna obligatoriska 15-månadersutbildningen inte fattas förrän man i samband med arbetet på en ny befälsordning tagit ställning till hela frågan om yrkesofficerarnas utnyttjande i krigsorganisationen. Som skäl härför framhålls att förbundet i olika sammanhang har fört fram frågan om yrkesofficerarnas utnyttjande i krigsorganisationen. Förbundet pekar på att man i den nu gällande befälsordningen utnyttjar stora delar av yrkesofficers-

personalen på mycket låga nivåer (gruppchefer och troppchefer) medan värnpliktsbefälet avkrävs betydligt mer krävande insatser. Förbundet hänvisar till att man i det pågående befälsordningsarbetet också satt i fråga denna enligt förbundets mening orimliga ordning. Förbundet har i det sammanhanget framfört uppfattningen att alla yrkesofficerare oavsett försvarsgrenstilhörighet skall rekryteras och utbildas så att de i krigsorganisationen kan utnyttjas på lägst plutonchefsnivån. Enligt förbundets uppfattning kan de vakansproblem som finns framförallt inom armén lösas genom att yrkesbefälet utnyttjas på ett adekvat sätt i krigsorganisationen.

I fråga om *reservofficersutbildningen inom armén* anser VU 72 att den bör utformas som en 80 dagars lång utbildning vilken föregås av frivillig tjänstgöring och bygger på den av utredningen föreslagna kompanibefälsutbildningen. Utredningen anser att nuvarande möjlighet att genomföra reservofficersutbildning under sommarmånaderna bör finnas kvar. *Värnpliktsverket* tillstyrker det av ÖB framförda förslaget om en alternativ reservofficersutbildning inom armén. *Reservofficerarnas centralorganisation* föreslår att en utredning tillsätts med uppgift att utreda hur rekryteringen av reservofficerare skall kunna förbättras.

Vad gäller *repetitionsutbildningen* anser VU 72 att avgörande förändringar inte bör ske förrän tillräckliga erfarenheter har vunnits av pågående försöksverksamhet. Utredningen bedömer emellertid att tidpunkten härför ännu inte är för handen. Utredningen anser att det däremot kan vara angeläget att redan nu överväga betingelserna för repetitionsutbildningen.

I sitt yttrande över CM:s förslag avseende repetitionsutbildning och särskild övning avstyrker VU 72 CM:s förslag om att en krigsförbandsövning skall kunna bytas ut mot en särskild övning. Däremot tillstyrker VU 72 CM:s förslag om att meniga bör kunna kallas in till repetitionsutbildning under 25 dagar på hjälpfartyg. VU 72 tillstyrker också förslaget att radiosignalister oavsett tjänstgöringsplats bör ges 32 dagars krigsförbandsövning. Utredningen tillstyrker även övriga av CM framförda delförslag. Även ÖB ansluter sig till CM:s förslag. ÖB anser dock att förslaget om att förkorta krigsförbandsövningarna ytterligare bör anstå i avvaktan på kommande utvärdering.

Värnpliktsverket anser det väsentligt att ÖB:s förslag beträffande ändring av bestämmelserna för värnpliktsutbildningen noggrant studeras vid eventuell omarbetning av nu gällande bestämmelser i värnpliktslagen och läggs till grund för ett bättre utnyttjande av tillgänglig tid för repetitionsutbildningen. *Värnpliktsverket* understryker att nuvarande registreringssystem och redovisningsmetoder endast omfattar antalet tidigare tjänstgöringstillfällen. *Värnpliktsverket* pekar mot denna bakgrund på principiella och tekniska frågor som behöver lösas i samband med övergången till det av ÖB föreslagna systemet. Dessa frågor måste ytterligare övervägas och analyseras. Vidare måste, framhåller *värnpliktsverket*, övergångsbestämmelser utformas.

Av ÖB angivna tidpunkter för genomförande av de olika förslagen biträds av *värnpliktsverket*. Vid beslut enligt ÖB:s förslag förbehåller sig verket emellertid att inkomma till regeringen med särskilt äskande av de resurser som krävs för att fullfölja beslutet enligt angiven tids- och verksamhetsplan.

1.5 Regeringsformens regler om normgivningsmakten

I 8 kap. RF anges ett antal ämnen där normgivningskompetensen i första hand skall ligga hos riksdagen och utövas genom lagstiftning. De viktigaste av de bestämmelser som beskriver detta primära lagområde finns såvitt gäller den offentliga rätten i 8 kap. 3 §. Bestämmelserna i 3 § innebär att till detta område skall räknas sådana föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna som gäller åligganden för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. Med "ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden" förstås sådana åtgärder från normgivarens sida som allmänt anses innebära inskränkningar i enskildas dittillsvarande handlingsfrihet, möjligheter att förfoga över egendom etc. Till lagområdet skall enligt uttrycklig bestämmelse i 3 § andra stycket räknas bl. a. föreskrifter som begränsar någon av de fri- och rättigheter som anges i 2 kap. RF, bland dem rörelsefriheten. Under förarbetena till RF har uttalats (prop. 1973:90 s. 242) att bl. a. värnplikt innebär begränsningar av rörelsefriheten. Bestämmelserna i 3 § har utformats på sådant sätt att även en föreskrift, som t. ex. i något hänseende begränsar omfattningen av ett redan föreliggande ingrepp i enskildas förhållanden och därför kan sägas gå i "berättigande" riktning, omfattas av kravet på lagform.

RF öppnar möjlighet för riksdagen att delegera en del av sin primärkompetens till regeringen. Delegerad normgivningskompetens får emellertid – med undantag varifrån här kan bortses – inte avse inskränkning i de medborgerliga fri- och rättigheterna.

De delar av det primära lagområdet som inte kan öppnas för regeringen genom delegation utgör det obligatoriska lagområdet.

På grund av 8 kap. 13 § första stycket RF har regeringen behörighet att utan särskilt bemyndigande i lag meddela föreskrifter om verkställighet av lag. Detta gäller även om lagen ligger inom det obligatoriska lagområdet och verkställighetsföreskrifterna således rör ett ämne som i princip inte får regleras annat än i lagform.

1.6 Förändringar i värnpliktsverkets organisation

Värnpliktsverket är centralt organ för inskrivning och personalredovisning inom försvarsmakten. I verkets uppgifter ingår bl. a. att leda andra inskrivnings- och personalredovisningsmyndigheters verksamhet, att efter samråd med berörda myndigheter ansvara för och meddela föreskrifter om tillhö-

righet, uttagning, fördelning och inkallelse av värnpliktiga, att i samråd med berörda myndigheter samordna personalprovning och bedömning av värnpliktiga, att samordna personalredovisningen inom försvarsmakten och ansvara för den centrala registreringen av försvarsmaktens personal, att föreslå ÖB och försvarsgrenscheferna sådana anvisningar om krigsplacering som har samband med personalredovisningen, att besluta i ärenden om befrielse från eller anstånd med värnpliktstjänstgöring samt att i övrigt biträda försvarsmaktens myndigheter i frågor om inskrivning och personalredovisning.

Verket är organiserat på ett huvudkontor i Solna och tre värnpliktskontor, nämligen Södra värnpliktskontoret i Kristianstad med Västra inskrivningscentralen i Säve, Östra värnpliktskontoret i Solna med Bergslagens inskrivningscentral i Karlstad och Norra värnpliktskontoret i Östersund med Övre Norrlands inskrivningscentral i Boden. Huvudkontoret består av en värnpliktssektion, en administrativ sektion och ett datakontor.

Grundläggande bestämmelser för inskrivningen och värnpliktstjänstgöringen är samlade i värnpliktslagen.

I 7 § värnpliktslagen ges bestämmelser om värnpliktigs tillhörighet. Värnpliktsverkets roll som centralt organ för inskrivningen och personalredovisningen slås fast i 8 §. I 9 och 10 §§ har tagits in bestämmelser om inskrivningsväsendets regionala organisation. I 29 § finns bestämmelser om handläggningen av vissa enskilda värnpliktsärenden. Bl. a. föreskrivs att ansökningar om befrielse eller anstånd med värnpliktstjänstgöring inte får avslås av truppregistreringsmyndigheterna, dvs. chefen för värnpliktsverket samt cheferna för värnpliktskontoren, inskrivningscentralerna och den avdelning inom marinstaben där register ingår. Anser sig en truppregistreringsmyndighet inte kunna bifalla en ansökan, skall myndigheten med eget yttrande överlämna handlingarna till värnpliktsverket, som beslutar i ärendet.

I prop. 1975/76:143 har föreslagits vissa förändringar av värnpliktsverkets organisation. Förslagen innebär bl. a. att inskrivningscentralerna omvandlas till värnpliktskontor, att antalet inskrivningsområden utökas från tre till sex, att områdena får samma gränser som militärområdena och att enskilda värnpliktsärenden skall kunna prövas av de regionala enheterna i större utsträckning än f. n.

1.7 Föredraganden

1.7.1 Ändrade utbildningstider

Nu gällande system för utbildning av värnpliktiga går tillbaka på riksdagens beslut år 1966 (prop. 1966:106, 2 LU 1966:48, rskr 1966:271).

De värnpliktigas utbildning omfattar enligt värnpliktslagen (1941:967, omtryckt 1969:378, ändrad senast 1975:555) grundutbildning och repetitions-

utbildning. Med utgångspunkt i att behovet av utbildningstid för olika befattningar i krigsorganisationen växlar är de värnpliktigas grundutbildning differentierad inom och mellan försvarsgrenarna. De värnpliktiga indelas efter utbildningsbehov i olika kategorier. Befälsuttagna värnpliktiga indelas i grupp-, plutons- eller kompanibefäl. Värnpliktiga som har uttagits för grundutbildning till befattning för menig fördelas på någon av kategorierna G, F och E eller placeras i handräckningstjänst. Av de meniga har G-värnpliktiga den kortaste och E-värnpliktiga den längsta grundutbildningstiden. Uttagning till militär befattning för kompanibefäl får inte ske utan den värnpliktiges medgivande.

I syfte att åstadkomma ekonomiska besparingar beslöt regeringen att fr. o. m. utbildningsåret 1972/73 på försök förkorta de grundutbildningstider som gäller enligt det år 1966 införda utbildningssystemet. Försöken omfattar främst utbildningen vid armén och kustartilleriet. Försöken innebär, såvitt nu är av intresse, att grundutbildningstiden för plutonsbefälsuttagna inom armén har förkortats från 15 till 13 1/2 månader för vissa värnpliktiga vid pansartrupperna, ingenjörtrupperna och signaltrupperna och från 15 till 12 månader för övriga värnpliktiga. För övriga kategorier vid armén innebär försöken en minskning med en månad för gruppbefäl och värnpliktiga E, med 2 1/2 månader för värnpliktiga F och med en månad för värnpliktiga G. För flygvapnets värnpliktiga innebär försöken en minskning med i genomsnitt ca en månad.

Också i fråga om repetitionsutbildningen har på försök gjorts vissa modifieringar i 1966 års system. Försöksverksamheten innebär bl. a. att ett antal krigsförband inom armén och flygvapnet genomför förkortade krigsförbandsövningar.

Mot bakgrund av de hittills vunna erfarenheterna har överbefälhavaren (ÖB) lagt fram förslag i vissa utbildningsfrågor, nämligen grundutbildningens längd, reservofficersutbildningen och repetitionsutbildningen. Chefen för marinen (CM) har föreslagit ändringar i fråga om repetitionsutbildningen vid flottan och 1972 års värnpliktsutredning (VU 72) har redovisat möjligheter att förkorta utbildningstiden för värnpliktiga i vissa befattningar.

ÖB framhåller inledningsvis att erfarenheterna av den förkortade *grundutbildningen* är ofullständiga. Huvuddelen av de värnpliktiga som har genomgått den förkortade grundutbildningen har således ännu inte genomfört någon krigsförbandsövning. ÖB finner att de prövade utbildningstiderna inte kan förkortas ytterligare om nuvarande utbildningsmål skall kunna nås. Enligt ÖB har i stället den reducering av grundutbildningstiden som har tillämpats i försöken i vissa fall blivit alltför stor. ÖB framhåller att förkortningen har medfört särskilt stora problem vid flygvapnet. Enligt ÖB visar försöksresultaten att de prövade utbildningstiderna generellt skulle behöva utökas med två eller tre veckor beroende på kategoritillhörighet för att de allvarligaste bristerna skall kunna undanröjas. Med hänsyn till den ekonomiska situationen, befälsläget och utbildningsbetingelserna stan-

nar dock ÖB vid att föreslå en ökning av utbildningstiden med en vecka för gruppbefälsuttagna värnpliktiga och värnpliktiga i kategorierna E, F och G vid armén samt med två veckor för vissa kategorier gruppbefäls- och E-uttagna värnpliktiga vid flygvapnet.

Ett särskilt problem utgör enligt överbefälhavaren bristen på pluton- och kompanichefer i arméns krigsorganisation. ÖB konstaterar att rekryteringen av värnpliktigt befäl med plutonchefs kompetens, dvs. kompanibefäl, snabbt har försämrats vid arméns förband och att bristen på befäl som har utbildats till krigsplutonchefer i dag uppgår till ca 20 %. Utbildningen till kompanibefäl inom armén sker försöksvis enligt två utbildningsvägar. Huvuddelen genomgår plutonsbefälsutbildning under tolv månader. Därefter följer en tre månader lång utbildning i kadettskola. Inom pansar-, signal- och ingenjörtrupperna finns för vissa befattningar en utbildningsgång som omfattar plutonsbefälsutbildning under 13 1/2 månader och en delad kadettskola om sammanlagt tre månader. Enligt ÖB är erfarenheterna av försöken inte entydiga. Målet för plutonsbefälsutbildningen, dvs. att få fram befäl som kan placeras i befattning för ställföreträdande plutonchef eller motsvarande befattning, kan i huvudsak nås inom tolv månader. Om behövlig rekrytering till kadettskolorna hade kunnat åstadkommas inom försökssystemet, hade ekonomiska och praktiska skäl talat för en fortsatt begränsning av utbildningstiden. Enligt ÖB visar erfarenheterna emellertid att det är nödvändigt att göra plutonchefsutbildningen obligatorisk för arméns del.

ÖB:s förslag innebär att en obligatorisk kompanibefälsutbildning på 15 månader anordnas inom armén för sådana värnpliktiga som skall placeras som plutonchefer och ställföreträdande plutonchefer (motsvarande). Samtliga dessa föreslås bli uttagna till kompanibefäl. Utbildningen skall enligt förslaget anordnas i stort sett som hittills under de tolv första månaderna. Den sista delen av utbildningen föreslås äga rum i skolor som anordnas trupper-, militärområdes- eller förbandsvis. För de plutonsbefälsvärnpliktiga som inte är avsedda som ställföreträdande plutonchefer skall enligt ÖB:s förslag utbildningen omfatta tolv månader. Möjlighet skall dock finnas för dem som bedöms lämpliga att frivilligt gå över till den längre utbildningen. Enligt ÖB:s preliminära bedömning bör 15-månadersutbildningen dimensioneras för 2 000 värnpliktiga och 12-månadersutbildningen för 1 700 värnpliktiga. Den nya utbildningen bör starta utbildningsåret 1978/79. Enligt förslaget bör lika stor utbildningspremie utbetalas efter fullgjord obligatorisk kompanibefälsutbildning som efter frivillig sådan.

I fråga om *reservofficersutbildningen* föreslår ÖB att en alternativ utbildningsgång vid sidan av den nuvarande införs vid armén fr. o. m. utbildningsåret 1977/78. Förslaget innebär att de som följer den alternativa utbildningsgången skall genomföra reservofficersutbildningen i direkt anslutning till den föreslagna utbildningsgången för kompanibefälsvärnpliktiga. ÖB menar att denna alternativa utbildningsgång skulle kunna öka rekryteringen avsevärt. Vidare lämnas förslag om utbildningspremierna och

tjänstgöringens meritvärde.

När det gäller *repetitionsutbildningen* uttalar ÖB att erfarenheterna av pågående försök med modifierad repetitionsutbildning kommer att redovisas senare. Enligt ÖB bör nuvarande metod att ange repetitionsutbildningstider onprövas i samband med omarbetning av värnpliktslagen så att hela antalet tjänstgöringsdagar kan utnyttjas. ÖB föreslår att antalet krigsförbandsövningar och särskilda övningar ökas. Förslaget innefattar också en ökning av det högsta antal dagar som får tas ut vid varje övningsstillfälle.

I sitt förslag om repetitionsutbildningen för CM fram krav på att försvarsgrenschefer skall ges möjlighet att byta ut en krigsförbandsövning mot en särskild övning. CM vill vidare att försvarsgrenschefer skall ha rätt att förkorta en krigsförbandsövning med mer än de två dagar som nuvarande bestämmelser medger. CM föreslår också att han skall få kalla in alla värnpliktiga, såväl befäl som meniga, till krigsförbandsövning under 32 dagar på vissa stamstridsfartyg och under 25 dagar på vissa hjälpfartyg. CM för vidare fram förslag om att meniga och gruppbefäl i stabs-, sambands- och navigeringstjänst vid lednings-, bas- och underhållsförband skall kunna åläggas att fullgöra särskild övning. CM föreslår också att den föreskrift som begränsar hans rätt att kalla in värnpliktiga i plutonsbefälsbefattningar till särskild övning tas bort. Förslaget innehåller slutligen yrkande om utsträckt möjlighet för CM att inkalla värnpliktiga i kvalificerade befattningar på stamstridsfartyg och i befattningar som radiosignalist till krigsförbandsövningar under 32 dagar.

VU 72 har undersökt möjligheterna att utöver den utbildningsförkortning som f. n. tillämpas ytterligare förkorta utbildningen för värnpliktiga i vissa befattningar inom samtliga försvarsgrenar och därvid funnit det möjligt att förkorta *grundutbildningen* för vissa värnpliktiga inom flottan och flygvapnet.

Med undantag av VU 72 lämnar remissinstanserna i huvudsak de framförda förslagen utan erinran.

VU 72 anser att avgörande förändringar av grund- och repetitionsutbildningen inte bör vidtas förrän tillräckliga erfarenheter har vunnits om hur värnpliktiga som har genomgått den förkortade grundutbildningen förmår fylla sina uppgifter i krigsorganisationen. VU 72 tillstyrker dock i huvudsak CM:s förslag. VU 72 vitsordar också behovet av förändringar i fråga om grundutbildningen av värnpliktiga i befattningar för plutons- och kompanibefäl vid armén men föreslår en annan lösning än den ÖB har förordat. Enligt VU 72 bör utbildningen för flertalet av de plutonbefälsuttagna omfatta 15 månader. För återstoden föreslås att nuvarande utbildning på tolv månader behålls. Kompanibefälsutbildningen bör liksom hittills vara frivillig. Den bör omfatta tre månader och förläggas i direkt anslutning till plutonsbefälsutbildningen eller som nu under en följande sommarperiod.

Jag vill i första hand erinra om att försöken med förkortad grundutbildning har pågått under en relativt kort tid. Som också ÖB framhåller är de erfarenheter som hittills har vunnits ofullständiga. Jag anser i likhet med

VU 72 att det är nödvändigt att få en uppfattning om hur värnpliktiga som har gått igenom den förkortade grundutbildningen kan fylla sin uppgift i krigsorganisationen innan slutlig ställning tas till hur grundutbildningen skall utformas i framtiden.

Ett ytterligare skäl för att vänta med beslut i denna del av ÖB:s förslag är att 1974 års försvarsutredning kan komma att redovisa förslag som påverkar värnpliktsutbildningen. Jag är mot den bakgrunden beredd att nu förorda endast mindre ändringar av de nuvarande grundutbildningstiderna.

I likhet med ÖB finner jag att antalet värnpliktiga som inom armén genomgår grundutbildning till befattningar för kompanibefäl är för lågt.

Som jag har nämnt i det föregående är utbildningen till kompanibefäl frivillig. Det har visat sig att antalet värnpliktiga som väljer denna utbildning och därigenom får plutonchefskompetens är otillräckligt. Jag är mot den bakgrunden kommit fram till att andra vägar än de nuvarande måste sökas för att förbättra rekryteringen av kompanibefäl och därmed minska bristen på befäl som har utbildats till plutonchefer i krigsförbanden.

För min del har jag till en början tagit fasta på vad Plutonsofficersförbundet har anfört om utnyttjandet av yrkesbefälet inom krigsorganisationen. Enligt min mening bör det yrkesbefäl inom armén som f. n. tjänstgör i krigsorganisationen på grupp- och troppchefsnivån i ökad omfattning krigsplaceras som plutonchefer. Sådan placering kan behöva föregås av viss kompletterande utbildning. Att ändra tjänsteställningen för det yrkesbefäl som krigsplaceras i befattningar för plutonchef bör anstå tills pågående arbete för att skapa en ny befälsordning har slutförts.

Jag räknar emellertid inte med att ett utnyttjande av yrkesbefälet som plutonchefer i krigsorganisationen kommer att fylla bristen på sådana mer än till en del. Behovet måste liksom i dag i huvudsak tillgodoses genom värnpliktiga som direktutbildas för uppgiften. Dessa värnpliktiga bör liksom f. n. genomgå kompanibefälsutbildning. Till utbildningen bör i första hand tas ut sådana som frivilligt anmäler sig till utbildningen i samband med inskrivningsförrättningen. Uttagningen måste givetvis föregås av en prövning av att vederbörande har möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen bör liksom nu omfatta 15 månader. Som ÖB har föreslagit bör möjlighet finnas för plutonsbefälsvärnpliktiga att under utbildningens gång frivilligt gå över till kompanibefälsutbildningen.

Erfarenheterna visar emellertid att det på frivillig väg inte går att rekrytera ett tillräckligt antal värnpliktiga till kompanibefälsutbildningen. Jag vill därför inte motsätta mig att ett visst antal värnpliktiga inom armén tas ut till denna utbildning utan eget medgivande. Antalet får fastställas årligen av regeringen på grundval av underlag som chefen för armén lämnar. Som värnpliktsverket har framhållit är det svårt att på grundval av den prövning som sker vid inskrivningsförrättningen med säkerhet avgöra vem som lämpar sig för kompanibefälsutbildning. Jag räknar därför med att en del av dem som har genomgått denna utbildning kan komma att krigsplaceras

i befattningar på lägre nivå än plutonchefsnivån.

I fråga om plutonsbefälsutbildningen förordar jag ingen annan ändring än att nuvarande försök med en 13 1/2 månaders utbildning vid pansar-, ingenjör- och signaltrupperna upphör.

ÖB har föreslagit att lika stor utbildningspremie skall utgå efter fullgjord obligatorisk kompanibefälsutbildning som efter motsvarande frivilligt genomförd utbildning. Som jag anförde i prop. 1975:37 s. 68 får premier anses som ett främmande inslag i ett ersättningssystem för obligatorisk utbildning. Jag har emellertid kommit fram till den uppfattningen att det är motiverat att göra ett avsteg från denna princip beträffande den obligatoriska kompanibefälsutbildningen. Vid motsvarande utbildning vid övriga försvarsgrenar utgår premier. Jag anser därför av rättviseskäl att en premie om 5 000kr. bör utgå efter avslutad godkänd obligatorisk kompanibefälsutbildning.

Den obligatoriska utbildningen av värnpliktiga till kompanibefäl bör inledas utbildningsåret 1978/79.

VU 72 har som jag har nämnt förut pekat på möjligheten att minska grundutbildningstiden för värnpliktiga i vissa befattningar inom flottan och flygvapnet. Enligt min mening bör dessa möjligheter till besparingar tas till vara. Jag avser att föreslå regeringen att uppdra åt resp. försvarsgrenschef att inkomma med utarbetade förslag härom.

I fråga om *reservofficersutbildningen* anser jag att den av ÖB föreslagna metoden att öka rekryteringen till reservofficersutbildningen bör prövas. Jag förordar därför att den föreslagna alternativa reservofficersutbildningen införs inom armén fr. o. m. utbildningsåret 1977/78. Detta innebär att denna utbildning intill dess den obligatoriska kompanibefälsutbildningen har genomförts för en utbildningsomgång kommer att ske i direkt anslutning till den nuvarande kadettskoleutbildningen. Parallellt bör det som ÖB har föreslagit vara möjligt att genomgå reservofficersutbildning under sommar-månaderna.

Som ÖB har framhållit kan man räkna med att den alternativa reservofficersutbildningen kommer att öka rekryteringen till denna utbildning. Av detta skäl och med hänsyn till pågående arbete för att skapa en ny befälsordning anser jag det inte vara befogat att som Reservofficerarnas centralorganisation har begärt tillsätta en utredning för att se över hur rekryteringen skall kunna förbättras.

I prop. 1975/76:134 om förmåner för värnpliktiga m. m. har jag behandlat frågan om premier vid reservofficersutbildningen. Jag föreslog därvid att det nya dag ersättningssystemet skall tillämpas även för den som genomgår reservofficersutbildning. Jag räknade vidare med oförändrade premier för den som genomgår reservofficersutbildning inom armén. Jag framhöll att dessa förmåner sammanlagt innebär en kraftigt förbättrad ersättning och en hög ersättningsnivå. Jag är inte nu beredd att förorda ytterligare förbättringar av förmånerna vid reservofficersutbildningen.

ÖB har tagit upp frågan om reservofficersutbildningens meritvärde. Den kan delas in i dels frågan om meritvärde för fortsatt civil utbildning, dels frågan om meritvärde för civil anställning. I prop. 1975:9 om reformering av högskoleutbildningen behandlades (s. 477) arbetslivserfarenhet som urvalsgrund för högskoleutbildning. Beträffande arbetslivserfarenhet förvärvat vid sidan av hel- eller deltidsanställning framhölls fackligt och ideellt föreningsarbete, ungdomsledarskap m. m. som värdefulla erfarenheter. Det framhölls vidare att sådana erfarenheter såvitt möjligt borde tillgodoräknas inom ramen för meritvärderingen av arbetslivserfarenhet. Den närmare utformningen av regler för att tillgodoräkna arbetslivserfarenhet behandlas f. n. inom ramen för det arbete som pågår med att genomföra högskole-reformen. Genom beslut den 1 februari 1974 uppdrog Kungl. Maj:t åt ÖB att i samråd med värnpliktsverket och arbetsmarknadsstyrelsen vid förband och skolor inom försvarsmakten fr. o. m. budgetåret 1974/75 föranstalta om en redovisning av värnpliktstjänstgöringens och viss annan tjänstgörings civila meritvärde i form av tjänstgöringsintyg. Därvid skulle bl. a. gälla att intyg eller vitsord med utbildningsbeskrivning på begäran skulle utfärdas även till den som frivilligt hade genomgått utbildning till reservofficer eller värnpliktig officer (motsvarande). En redovisning av uppdraget kan förväntas senast den 1 maj 1976.

I fråga om *repetitionsutbildningen* föreligger inte någon utvärdering eller redovisning av erfarenheterna från försöken med modifierad repetitionsutbildning. Enligt min mening är ett sådant underlag en första förutsättning för att det skall vara möjligt att ta ställning till frågan huruvida antalet övningstillfällen och övningstider enligt nu gällande bestämmelser är lämpligt avvägt. Jag vill därför inte nu förorda den ändring i värnpliktslagen som ÖB har föreslagit. Inte heller är jag mot den bakgrunden beredd att biträda CM:s förslag om att försvarsgrenschef skall ges möjlighet att byta ut en särskild övning mot en krigsförbandsövning eller att försvarsgrenschef skall få förkorta en krigsförbandsövning med mer än två dagar. Jag vill i detta sammanhang erinra om att det vid armén enligt chefens för armén bestämmande finns möjlighet att genomföra krigsförbandsövning med del av förband under begränsad tid. Jag avser att föreslå regeringen att CM ges samma möjlighet. Härigenom anser jag att CM:s syfte med ändringsförslagen blir tillgodosett. Denna möjlighet bedömer jag också tillgodose CM:s önskemål om att kunna genomföra utökad repetitionsutbildning av meniga och gruppbefäl i stabs-, sambands- och navigeringstjänst vid lednings-, bas- och underhållsförband inom flottan.

Som jag tidigare har nämnt har såväl ÖB som VU 72 tillstyrkt CM:s övriga förslag till modifieringar. För egen del är jag beredd att biträda förslagen enligt följande. Nuvarande begränsning att högst en tredjedel av meniga som är krigsplacerade i kvalificerade befattningar ombord på stamstridsfartyg enligt CM:s bestämmande i vissa fall får åläggas att göra krigsförbandsövning högst 32 dagar bör tas bort. CM bör således få möjlighet

att utsträcka tiden för en krigsförbandsövning till högst 32 dagar för hela denna kategori. Jag är vidare beredd att biträda CM:s önskemål om att få kalla in önskat antal värnpliktiga ur flottan i plutonsbefälsbefattningar till särskilda övningar utan regeringens årliga medgivande. Jag är också beredd att biträda förslaget om att möjlighet ges att i vissa fall kalla in kompletta krigsbesättningar till krigsförbandsövning på stamstridsfartyg under 32 dagar och på hjälpfartyg under 25 dagar. Detta bör emellertid endast få ske i vissa särskilt angivna fall. Nuvarande bestämmelser bör också som CM föreslår ändras så att värnpliktig i befattning som radiosignalist får åläggas att genomgå 32 dagars krigsförbandsövning oavsett tjänstgöringsplats.

Jag räknar med att kostnaderna för samtliga förändringar som jag har förordat i det föregående kan bestridas inom fastställda kostnadsramar.

1.7.2 *Författningsändringar*

I 6 § värnpliktslagen föreskrivs att uttagning för utbildning till militär befattning för kompanibefäl inte får ske utan den värnpliktiges medgivande. Jag har under 1.7.1 förordat att sådan uttagning av värnpliktiga inom armén i viss utsträckning skall kunna ske mot den värnpliktiges önskan. Lagrummet bör därför ges den lydelsen att uttagning för utbildning till militär befattning för kompanibefäl vid marinen och flygvapnet inte får ske utan den värnpliktiges medgivande.

Som framgår av vad jag tidigare har anfört skall enligt 8 kap. 3 § RF föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna, som gäller åligganden för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, meddelas i lag. Föreskrifter om värnplikt – vilka medför inskränkningar i den medborgerliga rörelsefriheten – hör till denna kategori. Möjlighet att meddela sådana föreskrifter kan inte öppnas för regeringen genom delegation.

Som jag tidigare har redogjort för finns föreskrifter om värnpliktigas och vapenfria tjänstepliktigas utbildningstider i värnpliktslagen resp. lagen om vapenfri tjänst. Föreskrifterna har utformats så att maximi- och minimitider har angetts men bestämts på ett sådant sätt att spelrummet mellan kortaste och längsta tid är relativt stort. Den närmare bestämningen av tjänstgöringstiderna har skett genom föreskrifter som har meddelats av Kungl. Maj:t. Frågan blir då om dessa föreskrifter täcks av de i lag angivna utbildningstiderna på ett sådant sätt att de kan anses vara endast verkställighetsföreskrifter till lagen. Beträffande denna fråga vill jag erinra om vad chefen för justitiedepartementet anförde i propositionen angående grundlagsreformen (prop. 1973:90 s. 211). Han ansåg att det i viss utsträckning torde vara ofrånkomligt att tillåta att regeringen med stöd av sin behörighet att besluta verkställighetsföreskrifter även i materiellt hänseende "fyller ut" en lag, även om lagen i och för sig skulle befinna sig inom det obligatoriska

lagområdet. Han tillade emellertid att en förutsättning härför måste vara att den lagbestämmelse som skall kompletteras är så detaljerad att regleringen inte tillförs något väsentligt nytt genom den av regeringen beslutade föreskriften. Mot bakgrund av detta uttalande i grundlagsärendet anser jag att de i värnpliktslagen och lagen om vapenfri tjänst angivna utbildningstiderna måste preciseras mera än vad som är fallet nu.

Detta bör kunna ske så att de föreskrifter om utbildningstidernas längd som Kungl. Maj:t har meddelat förs över till värnpliktslagen resp. lagen om vapenfri tjänst i den utsträckning som behövs. Enligt min mening bör det vara tillräckligt att liksom hittills ange maximi- och minimitider men göra spelrummen däremellan avsevärt mindre än vad som är fallet nu. Den exakta bestämningen av utbildningens längd får däremot liksom hittills ske genom verkställighetsföreskrifter till lagen.

I enlighet med vad jag nu har förordat bör till 27 § 1 mom. värnpliktslagen föras över vissa av de föreskrifter om utbildningstid som i dag finns i de av Kungl. Maj:t den 29 juni 1973 meddelade provisoriska bestämmelserna om värnpliktsutbildningen (ändrade senast 1974-09-13) och i kungörelsen (1971:355) om bistånds- och katastrofutbildning (ändrad senast 1973:511). Vid ändringen av momentet bör hänsyn tas till de ändringar av utbildningen som jag har förordat under 1.7.1 och till den omläggning av medicinalpersonalens grundutbildning som beslutades vid riksmötet 1975/76 (prop. 1975:74, FöU 1975/76:13, rskr 1975/76:54). De i 27 § 1 mom. A nya begreppen menig kategori G, F och E samt menig i handräckningstjänst bör anges redan i 6 § värnpliktslagen. Till denna paragraf bör därför föras över föreskriften i de provisoriska bestämmelserna om att värnpliktig som är uttagen till befattning för menig skall fördelas på någon av kategori G, F och E eller placeras i handräckningstjänst.

Bestämmelsen om tjänstgöringstidens längd i 5 § lagen om vapenfri tjänst bör preciseras så att den anger att vapenfri tjänstepliktig är skyldig att för sin utbildning tjänstgöra minst 395 och högst 420 dagar. Härvid har beaktats att utbildningstiden för värnpliktig medicinalpersonal har avkortats genom den nyss nämnda omläggningen av medicinalpersonalens grundutbildning. Förkortningen bör nämligen också komma de vapenfria tjänstepliktiga som har uttagits till tjänst för läkare eller tandläkare tillgodo på det sättet att deras tjänstgöringstid blir lika lång som för andra vapenfria tjänstepliktiga, dvs. f. n. 420 dagar.

I prop. 1975/76:143 har föreslagits vissa förändringar av värnpliktsverkets organisation. Ett genomförande av omorganisationen kräver, som jag angav i nämnda proposition, ändringar i värnpliktslagen.

I 7 § värnpliktslagen föreskrivs att värnpliktig tillhör försvarsgren, militärområde och i förekommande fall förband enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. I syfte att få en rationellare personalredovisning har föreslagits att föreskriften utformas så att värnpliktig ges tillhörighet till militärområde, flottan eller kustartil-

leriet. Jag förordar att 7 § ändras i enlighet härmed. Ändringen medför en konsekvensändring i 12 §.

I 8 § anges att värnpliktsverket är centralt organ för inskrivning och personalredovisning inom försvarsmakten. Som jag angav i prop. 1975/76:143 (s. 22) bör värnpliktsverket vara en under regeringen direkt lydande förvaltningsmyndighet för inskrivning och personalredovisning. Jag anser att detta klarare än nu bör framgå av lagtexten och förordar därför att i 8 § orden "centralt organ" byts ut mot "central förvaltningsmyndighet".

Enligt prop. 1975/76:143 (s. 23) skall nuvarande inskrivningscentraler omvandlas till värnpliktskontor. Benämningen "inskrivningscentral" bör därför utgå i 9 § och bytas ut mot "värnpliktskontor" i 16 §. Samtidigt förordar jag vissa redaktionella ändringar i 9 §.

I 10 § tredje stycket föreskrivs att inskrivningschefen skall vara ordförande i inskrivningsnämnd. Finns mer än en nämnd skall värnpliktsverket utse en militär tjänsteman att vara ordförande i nämnd där inskrivningschefen inte ingår. I den ändrade organisationen är meningen att inskrivningschefen skall vara ordförande i varje inskrivningsnämnd. 10 § har ändrats i enlighet härmed.

I prop. 1975/76:143 (s. 23) föreslås att handläggningen av enskilda värnpliktsärenden i ökad utsträckning bör ske vid truppregistreringsmyndigheterna, dvs. chefen för värnpliktsverket samt cheferna för värnpliktskontoren och den avdelning inom marinstaben där register förs. Enligt 29 § får truppregistreringsmyndighet bifalla men inte avslå en ansökan om befrielse eller anstånd med värnpliktstjänstgöring. Om truppregistreringsmyndigheten inte anser sig kunna bifalla ansökningen, skall myndigheten överlämna handlingarna till värnpliktsverket som beslutar i ärendet. 29 § bör ändras så att chefen för värnpliktsverket eller, i den utsträckning som denne bestämmer, annan truppregistreringsmyndighet får rätt att i sin helhet pröva ärenden av det här slaget.

De föreslagna lagändringarna bör såvitt gäller 7-10, 12, 16 och 29 §§ värnpliktslagen träda i kraft den 1 juli 1976 och i övrigt den 1 juni 1976. De äldre bestämmelserna om utbildningstid bör alltjämt gälla för värnpliktig eller vapenfri tjänstepliktig som har påbörjat utbildning till befattning för apotekare, läkare, läkarassistent, tandläkare eller veterinär före den 1 juni 1976. För värnpliktig skall dock grundutbildningen anses vara fullgjord när han har genomgått fackkursen och tjänstgjort minst 225 dagar eller, i fråga om utbildning till läkarassistent eller veterinär, minst 255 dagar. De äldre bestämmelserna bör också gälla för grundutbildning till militär befattning för plutonsbefäl t. o. m. utbildningsåret 1977/78.

2 Statsbidrag till kommuner för vissa civilförsvarskostnader

2.1 Inledning

I prop. 1975/76:100 (bil. 6 s. 54 och 309) har regeringen föreslagit riksdagen att bemyndiga regeringen att medge att statsbidrag utgår för anskaffning av skyddsrum m. m. inom en kostnadsram av 75,5 milj. kr. Därvid har medel beräknats för bl. a. statsbidrag till kommunerna för att anordna vissa allmänna skyddsrum m. m. Vid beräkningen har utgångspunkten varit att statsbidrag skall utgå för kostnadens hela belopp i stället för som nu med två tredjedelar. I nämnda prop. (s. 54) har jag närmare utvecklat mina synpunkter på frågan. Jag anförde där att kommunernas medverkan och skyldighet att bygga allmänna civilförsvarsanläggningar har sin grund i att civilförsvaret alltsedan tillkomsten på 1940-talet har en kommunal förankring. Det bör alltså vara en kommunal uppgift att svara för att anordningarna uppförs och förvaltas. Med hänsyn till den betydelse som anordningarna har för totalförsvaret bör emellertid kostnaderna för att uppföra anläggningarna i första hand ses som en försvarsutgift. Jag framhöll därvid att jag avsåg att i annat sammanhang föreslå sådan ändring i civilförsvarslagen (1960:74, omtryckt 1975:712) att statsbidrag till kommunerna utgår för hela kostnaden. Jag anhåller nu att få ta upp denna fråga.

2.2 Gällande bestämmelser

Genom lagen (1975:533) om ändring i civilförsvarslagen (1960:74) infördes ett nytt system för byggande och finansiering av skyddsrum. Enligt övergångsbestämmelserna skall bl. a. föreskrifterna i 40 § 1 och 2 mom. samt 42–43 §§ tillämpas i den äldre lydelsen för tid till och med utgången av juni 1979. Enligt 40 § 1 mom. b) i den äldre lydelsen åligger det kommun bl. a. att i enlighet med gällande organisationsplan inrätta och utrusta allmänna skyddsrum samt vidta andra byggnadsanordningar och reservanordningar som är avsedda uteslutande för brandförsvarets försörjning med vatten. Med allmänna skyddsrum menas dels skyddsrum som är avsedda att tillgodose tjänstgörande civilförsvarspersonals behov av skydd under krig, dels skyddsrum för befolkningen i orten. befolkningsskyddsrum, avsedda att bereda skydd åt varje skyddsbehövande utan någon begränsning till personkretsen.

För de kostnader som kommun får vidkännas för inrättande och utrustande av allmänna skyddsrum m. m. har kommunen enligt 42 § i den äldre lydelsen rätt till statsbidrag med två tredjedelar av kostnaderna, i den mån de kan anses skäliga. Däremot utgår inte statsbidrag för kommuns kostnader för vård och underhåll av skyddsrum och övriga anordningar. Innan statsbidragen bestäms skall från anskaffningskostnaden dras värdet av freds-användningen. Innan medel finns tillgängliga för beräknat statsbidrag är kommun inte skyldig att vidta statsbidragsberättigad åtgärd.

Om särskilda omständigheter föranleder det äger regeringen enligt 43 § medge att statsbidrag utgår med högre belopp.

Enligt 40 § 1 mom. b) civilförsvarslagen i den nya lydelsen skall kommun skyldighet att anordna allmänna skyddsrum avse ledningscentraler och andra skyddade uppehållsplatser för det allmänna civilförsvaret. Enligt 42 § i den nya lydelsen äger kommun få statsbidrag med två tredjedelar av kostnaden härför.

2.3 Föredraganden

Som framgår av vad jag tidigare har anfört har i budgetpropositionen (prop. 1975/76:100, bil. 6 s. 54 och 309) föreslagits att staten skall ersätta kommunerna hela kostnaden för att inrätta och utrusta vissa allmänna skyddsrum m. m. Föreskrifter om detta bör tas in i en särskild lag i avvaktan på senare förslag till ytterligare ändringar av 42 och 43 §§ civilförsvarslagen (1960:74) i samband med att det nya systemet för byggande och finansiering av skyddsrum i sin helhet börjar tillämpas den 1 juli 1979. I enlighet härmed har inom försvarsdepartementet upprättats ett förslag till en sådan lag.

Enligt lagförslaget får kommunerna till och med utgången av juni 1979 utan hinder av vad som föreskrivs i 42 § civilförsvarslagen bidrag av statsmedel för hela kostnaden för att uppföra ledningscentraler, observationsplatser, skyddsrum för framskjutna enheter och branddammar för civilförsvaret i den mån kostnaden är skälig. För allmänna skyddsrum som är avsedda för att bereda skydd åt befolkningen, s. k. befolkningsskyddsrum, skall nuvarande bestämmelser om statsbidrag med två tredjedelar av kostnaden alltså gälla.

Den nya lagen bör träda i kraft en vecka efter det att den har kommit ut från trycket i Svensk författningssamling. Den bör tillämpas även på ansökningar om statsbidrag som har ingivits för prövning men inte har slutligt avgjorts före lagens ikraftträdande.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom försvarsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967),
2. lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst,
3. lag med provisoriska bestämmelser om statsbidrag till kommuner för vissa civilförsvarskostnader.

4 Hemställan

Jag hemställer att regeringen

dels föreslår riksdagen att antaga förslagen till

1. lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967),
2. lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst,
3. lag med provisoriska bestämmelser om statsbidrag till kommuner för

vissa civilförsvarskostnader,

dels bereder riksdagen tillfälle att avge yttrande över vad jag har anfört om värnpliktsutbildningen utöver vad som framgår av förslaget till lag om ändring i värnpliktslagen.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram och att lämna riksdagen tillfälle att avge yttrande i de hänseenden som anges i föredragandens hemställan.

